
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

דמוקרטיה בתיאוריה, ישראל בפרקטיקה - 56631

תאריך עדכון אחרון 22-03-2021

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדע המדינה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2021

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר דנה בלאנדר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Dana.Blander@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי קביעה מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הדמוקרטיה מאופיינת במתחים, בקונפליקטים ובסתירות פנימיות - בין ייצוגיות ומשילות, ביחסים בין שלוש הרשויות, בין הכרעת הרוב וזכויות המיעוט, בין המקצועי והפוליטי, בין חירות ונאמנות, בין קונסנזוס ומחלוקת. זה מה שהופך את הדמוקרטיה ל"יפה במשטרים" (אפלטון) אך גם לשברירי שבהם. בדמוקרטיה הישראלית משתקפים מתחים אלה באופן מוחשי. במהלך הקורס נלמד להכיר את המורכבות הדמוקרטית תוך כדי מציאת דרכנו במבוך של הדמוקרטיה הישראלית. בכל שיעור נתוודע למתחים הללו ברמה התיאורטית, ונראה כיצד הם באים לידי ביטוי בדמוקרטיה הישראלית. הקורס יאפשר לנו לרכוש כלים אנליטיים לניתוח המציאות האקטואלית בישראל כמו גם להעריך את הדמוקרטיה כשיטת משטר וכתרבות פוליטית.

מטרות הקורס:

הכרה של התיאוריה הדמוקרטית, עקרונותיה וערכי היסוד שלה, הבנה עמוקה של משמעות האזרחות בדמוקרטיה, וניתוח המציאות של החברה והפוליטיקה הישראלית לאור כל אלה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להבין את ערכי היסוד ועקרונות הדמוקרטיה, להכיר את המתחים והדילמות הטמונים בדמוקרטיה כשיטת משטר וכתרבות פוליטית, לעמוד על התפקיד החיוני של האזרחים במדינה דמוקרטית ולנתח אירועים מהמציאות הפוליטית בצורה מושכלת ומבוססת.

דרישות נוכחות (%) :

80%

שיטת ההוראה בקורס: מקוונת

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

דמוקרטיה מהותית ופרוצדורלית, ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, משילות וייצוגיות, הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים, שסעים וקונסנזוס, מנהיגות וקבלת החלטות במדינה דמוקרטית, הגנה על זכויות מיעוטים מול עריצות הרוב, מוסדות הרוח החופשית ותפקידם בדמוקרטיה, אזרחות דמוקרטית והשתתפות אזרחית, דמוקרטיה שעת משבר, מבט השוואתי על מצב הדמוקרטיה בימינו ועל האתגרים והאיזמים העומדים לפתחה.

חומר חובה לקריאה:

אפלטון, הפוליטיאה, בתוך: כתבי אפלטון, כרך שני, הוצאת שוקן, 1979, ספר ח' עמ' 481-483.
דאל, רוברט, 2002. על הדמוקרטיה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 62-39.
האומות המאוחדות, 1948. ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם.
הכרזת העצמאות

- חוק יסוד: ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי
חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו
רובינשטיין, אמנון, 2010. "המקרה המוזר של הדמוקרטיה היהודית", תכלת 41.
סמוחה, סמי, 1996. דמוקרטיה אתנית: ישראל כאב-טיפוס, בתוך: ציונות: פולמוס בן זמננו (עיונים בתקומת ישראל: סדרת נושא), בעריכת פנחס גינוסר ואבי בראלי. מרכז למורשת בן-גוריון, 284-305.
רובינשטיין, אמנון, 2010. "המקרה המוזר של הדמוקרטיה היהודית", תכלת 41.
שיטות ממשל, אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה.
מונטסקיה [1748], 1998. על רוח החוקים, ספר 11, פרק 6, מאגנס 1998.
המילטון, אלכסנדר, ג'יימס מדיסון וג'ון ג'יי [1788], 2004, הפדרליסט, מרכז שלם, מס' 78, עמ' 388-393.
ברק, אהרון, על רשויות וערכים בישראל, הפרקליט מב (ג), עמ' 446-450.
פוקס עמיר ומרדכי קרמניצר, 2019. ביזור סמכויות ולא הפרדת רשויות - על מניעת כוח מוחלט מרשויות השלטון, עמ' 13-21, 67-92.
פרידמן, דניאל, 2020. "ריכוז סמכויות במערכת השלטון בישראל" Blog IL-S-ICON
רוזנאי, יניב, 2020. ביקורת שיפוטית על נורמות חוקתיות והגנה על הדמוקרטיה, Blog IL-S-ICON.
גל-נור, יצחק, ג'ניפר אושר ואלמה גדות, 2012. מבוא, בתוך: הסביבה הפוליטית של קביעת מדיניות ציבורית בישראל, מאגנס, עמ' 2-13.
נאום השבטים - נאום נשיא המדינה ראובן ריבלין בכנס הרצליה, 2015. בתוך: אלכס מינץ, ישראליות משותפת - אסופת מאמרים, המרכז הבינתחומי, 2017, עמ' 65-69. (לצפייה בנאום)
ליסק, משה, יחד שבטי ישראל - שסעים עיקריים בחברה הישראלית, עמ' 27-52.
דוח ועדת אור לבירור ההתנגשויות בין כוחות הבטחון ואזרחים ישראלים באוקטובר 2000, 2003, פרק א' סעיפים 1-67.
ג'מאל, אמל. על דפוסי כינון האי שוויון הלאומי בישראל, עיונים, 2005, עמ' 145-148, 154-182.
בג"ץ 6698/95 קעדאן ואח' נ' מינהל מקרקעי ישראל ואח' פסק דין. 8.3.2000.
אריסטו, פוליטיקה א' פרק ב' סעיפים 6-10, מאגנס, עמ' 12-16.
"להיות אזרחים", דוח ועדת קרמניצר, 1996, עמ' 3-6, 8-13.
רוסו, ז'אן ז'אק [1750], תשנ"ג. "מאמר על המדעים והאומנויות", מאמרים, מאגנס, עמ' 32-36.
ברק, אהרון, תשנ"א. "חופש הביטוי ומגבלותיו, הפרקליט מ' חוברת א', עמ' 5-19.
מנחם מאוטנר, תמיכת המדינה באמנויות בלא להתערב בתכנון, 23.6.2017, blog IL-S-ICON
הראל-פישר, עדנה, 2020. ממלכתיות במדיניות תרבות, המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 22-28, 139-148.
קרמניצר, מרדכי. טרור ודמוקרטיה והמקרה של ישראל. המשפט, יד, תשע"א, 9-34.
מרדכי, נדיב ופנינה שרביט ברוך, משבר הקורונה וחוסן דמוקרטי בישראל - מתאר להפקת לקחים, פרלמנט, גיליון 86, המכון הישראלי לדמוקרטיה.
Diamond, Larry, 2015. "Facing up to the Democratic Recession", *Journal of Democracy*, 26 (1), pp. 141-155.
Foa, Roberto Stefan and Yascha Mounk. "This is How Democracy Dies", *The Atlantic*, Jan. 29th, 2020.
The Economist, What's gone wrong with Democracy, March, 2014.
הרמן, תמר ואחרים, מדד הדמוקרטיה הישראלית, 2020, המכון הישראלי לדמוקרטיה.
Freedom House, Freedom in the World 2020

חומר לקריאה נוספת:

גביזון, רות, 1991. "זכויות האדם והדמוקרטיה", בתוך: רות גביזון וחגי שנידור (עורכים), זכויות האדם

- האזרח בישראל – מקראה א', האגודה לזכויות האדם בישראל, 24-34. (זמין כאן)
Dowty, Alan 2018, "Democracy in Israel", *The Oxford Handbook of Israeli Politics and Society* Edited by Reuven Y. Hazan, Alan Dowty, Menachem Hofnung, and Gideon Rahat, Oxford University Press.
- גביזון, רות, 2014, עיגון חוקתי של חזון המדינה: המלצות לשרת המשפטים, נובמבר 2014. (כאן).
ברק, אהרון, 2000. מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, עיוני משפט, כד (1), 9-14.
<https://law.huji.ac.il/sites/default/files/law/files/94iyunei-mishpat-24-1-009.pdf>
מאוטנר, מני, 2020. חוק הלאום, ההסלמה במלחמת התרבות והצורך בהכרזה על "תיקו", תרבות דמוקרטית, כרך 19.
- שגיא, אבי, 2020. מדינת ישראל, "מדינה יהודית ודמוקרטית" – עיון ביקורתי, תרבות דמוקרטית, כרך 19.
- פרידברג, חן ניר אטמור ואנה קנפלמן, 2013. "שיטת הבחירות הישראל – דיאגנוזה", בתוך: גדעון רהט ואח' (עורכים), תיקון שיטת הממשל בישראל, המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 22-30.
- גביזון, רות, מרדכי קרמניצר ויואב דותן. 2000. אקטיביזם שיפוטי: בעד ונגד. ירושלים: ידיעות אחרונות והוצאת מאגנס, ע"מ 5-68.
- פרידמן, דניאל, הארנק והחרב- המהפכה המשפטית ושברה, ידיעות ספרים, 2013.
W. Wilson, "The Study of Administration," *Political Science Quarterly*, 2, 1887, pp. 197-222
- תמיר, יעל, 1998, "שני מושגים של רב-תרבותיות", בתוך: מ. מאוטנר, א. שגיא ור. שמיר (עורכים), רב תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית, הוצאת רמות, אוניברסיטת ת"א, ת"א 1998. עמ' 79-92.
- אמנת גביזון-מדן
מלאך גיא ולי כהנר, שנתון החברה החרדית בישראל 2020, המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 11-15, 25-31, 42-44, 61-62, 75-78.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. לוח אשכולות חברתיים-כלכליים, 15.12.2020.
מומי דהן, אי השוויון בהכנסות בישראל התפתחות ייחודית (וכן ראיון על המחקר כאן)
דוח מסכם הצוות למיגור הגזענות נגד יוצאי אתיופיה, עמ' 2, 21-22, 34-40, יולי 2016.
- פרידמן, שוקי, 2018. שתי דמוקרטייות לשני עמים, מאמר דעה, המכון הישראלי לדמוקרטיה.
Smootha, Sami, 2018. *The Jewish Ethnic Divide and Ethnic Politics in Israel*, in: *The Oxford Handbook of Israeli Politics and Society*, Edited by Reuven Y. Hazan, Alan Dowty, Menachem Hofnung, and Gideon Rahat, Oxford University Press.
- Cohen, Asher, 2018. *Religion, Society, and Politics in Israel*, In: *The Oxford Handbook of Israeli Politics and Society*, Edited by Reuven Y. Hazan, Alan Dowty, Menachem Hofnung, and Gideon Rahat, Oxford University Press.
- הרמן, תמר ואח', שותפות בערבון מוגבל, יהודים וערבים- ישראל 2019, המכון הישראלי לדמוקרטיה.
סמוחה, סמי, 1996. דמוקרטיה אתנית: ישראל כאב-טיפוס, בתוך: ציונות: פולמוס בן זמננו (עיונים בתקומת ישראל: סדרת נושא), בעריכת פנחס גינור ואבי בראלי. מרכז למורשת בן-גוריון, 285-303.
- אזרחי, ירון, 2008. "כיצד העצמי יוצר את עצמו?", זמנים: רבעון להיסטוריה, 6-10.
- אבנון, דן, 2006. "מדוע אין לדמוקרטיה הישראלית שפה אזרחית מפותחת", בתוך: דן אבנון, שפת אזרח בישראל, מאגנס, עמ' 1-14, 17-18.
- שפירא, אסף, 2010. אזרחות – מבט תיאורטי והיסטורי, פרלמנט 67.
- דריישפיץ, שוריק. 2010. מיהו אזרח בישראל, פרלמנט, 67.
- אבינרי, שלמה. 2008. "ציות ודמוקרטיה", בתוך: אי ציות ודמוקרטיה, עורך: יהושע ויינשטיין, הוצאת שלם, עמ' 165-182.
- ישי יעל, 2003. בין גיוס לפיוס: החברה האזרחית בישראל, כרמל, עמ' 22-49, 149-225.
- כשר, אסא, 2018. "כשהאקדמיה בורחת מהאתיקה", השילוח, 9.
- המכון הישראלי לדמוקרטיה, מכתב תגובה לקוד האתי להשכלה גבוהה, 12.6.2017.

שטרן, ידידיה. פסילת מועמדים ומפלגות - דמוקרטיה מתגוננת או חתול ששומר על השמנת, מאמר דעה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 21.3.2019.
פדהצור, עמי, 2003. "בין דמוקרטיה מתגוננת לדמוקרטיה מתחסנת - ישראל במבחן", תרבות דמוקרטית, כרך 6, עמ' 135-163.
וייל, רבקה, תשע"ז. עיון מחודש בתפיסת הדמוקרטיה המתגוננת של ישראל, דין ודברים, עמ' 350-359, 377-379.

Foa, Roberto Stefan and Yascha Mounk. 2016. 'The Danger of Deconsolidation: The Democratic Disconnect' *Journal of Democracy* 27(3): 5-17
Müller, Jan-Werner, 2016. *What is Populism?*, pp. 1-10.
Norris, Pippa. *The Populist Challenge to Liberal Democracies*, In: *The Oxford Handbook of Political Representation in Liberal Democracies*, 2020.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 10 %
הגשת עבודה 90 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: